

НАЦІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ СТРАТЕГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

01030, Київ-30, вул. Пирогова, 7-а, тел. 044 234-5007, факс 044 234-4103

Презентація результатів експертного опитування

«ШЛЯХИ ПРАВОВОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ АКТУАЛЬНИХ ЕТНОПОЛІТИЧНИХ ПРОБЛЕМ ІНТЕГРАЦІЇ КРИМСЬКИХ ТАТАР В УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО»

Суттєвим чинником, що визначає сучасні етнополітичні проблеми Автономної Республіки Крим і всієї України, є процес повернення, облаштування та інтеграції до українського суспільства кримських татар та інших осіб, депортованих за національною ознакою у повоєнні роки.

Чинна правова база вирішення наявних у цій сфері проблем є, на думку більшості оглядачів і представників самих кримських татар, недосконалою. Зокрема, Конституція України, закони, якими керуються органи державної влади при розгляді й задоволенні вимог кримськотатарської громади («Про національні меншини», «Про об'єднання громадян», «Про імміграцію» та ін.), чинні рішення Глави держави та Уряду недостатньо мірою забезпечують чітке й однозначне, а також відповідне до сьогоденних умов державне регулювання складних етнополітичних процесів у Криму. Завершився термін дії Програми розселення та облаштування депортованих кримських татар і осіб інших національностей, що повернулися в Україну на проживання, їх адаптації та інтеграції в українське суспільство на період до 2010 рік.

Можливості більш успішної реалізації прав та законних інтересів представників кримськотатарського етносу пов'язуються, у першу чергу, з внесенням змін до законодавства України, що вирішували б питання статусу цієї спільноти (як корінного народу і як осіб, депортованих за національною ознакою), про визнання Меджлісу і Курултаю як органів національного самоврядування, про надання кримськотатарській мові офіційного статусу в автономії, а також із задоволенням низки вимог соціально-економічного та культурно-релігійного характеру.

У зв'язку з цим Національний інститут стратегічних досліджень звернувся до знаних науковців, політиків, експертів провідних аналітичних установ та громадсько-політичних діячів з проханням висловити свою позицію з найбільш актуальних і дискусійних питань етнополітичного характеру, пов'язаних з поверненням та соціальною адаптацією кримських татар.

Результати цього дослідження, проведеного фахівцями відділу етнополітики та внутрішньополітичної безпеки НІСД, виявили певну поляризацію експертних підходів щодо поставлених питань. Більшість опитаних висловилися на підтримку основних вимог кримськотатарських організацій до української влади, але досить поширеною є і протилежна думка, що полягає в необхідності збереження існуючих норм законодавства у цій сфері.

Так, відповідаючи на питання «**Яка Ваша позиція щодо законодавчого визначення статусу кримських татар як корінного народу?**», більшість опитаних експертів (8) визнали за необхідне прийняття окремого закону щодо статусу корінних народів України та кримських татар, зокрема. Водночас, частина експертів дотримується думки про те, що існуюча правова база, зокрема, наявність відповідних статей у Конституції, є достатньою для реалізації прав кримськотатарського народу, а деякі з них пропонують вилучити поняття корінних народів з тексту Конституції.

Більш одностайною є підтримка необхідності «**законодавчого визначення статусу осіб, депортованих за національною ознакою**». При цьому частина опитаних (5) пропонують визнати права депортованих на повернення власності та відшкодування збитків. Інші експерти вважають, що вирішення соціально-економічних проблем кримських татар більше залежить від виконання відповідних урядових рішень та програм, ніж від законодавчого закріплення особливих прав депортованих.

У своїх відповідях на питання **«Яка Ваша позиція стосовно визначення статусу Меджлісу та Курултаю як представницьких органів кримськотатарського народу?»** більшість експертів вказали на необхідність законодавчого закріплення статусу Курултаю і Меджлісу як представницьких органів кримськотатарського народу, або ж повернутися до практики призначення їх висуванців у якості членів Ради представників кримськотатарського народу (11). Знайшла своїх прихильників і протилежна позиція: відносини цих інституцій з органами державної влади України мають будуватися виключно на основі Закону «Про об'єднання громадян» (4).

Таке ж приблизно співвідношення між прихильниками підвищення (14) **«статусу кримськотатарської мови в Криму»**, та тими, хто вважає, що чинні положення Конституції АРК створюють достатню правову основу для реалізації мовних інтересів та потреб кримських татар (3). При цьому більшість опитаних вважають, що статус кримськотатарської мови та державні гарантії її розвитку і вільного використання в Україні мають бути внесені в національне мовне законодавство.

Нарешті, щодо **«питання про відновлення історичної (кримськотатарської) топоніміки на території Криму»** більшість експертів дотримуються думки про необхідність прийняття відповідного законодавчого рішення національним парламентом (12), інші вважають доцільним використовувати існуючі назви та історичні (кримськотатарські) паралельно – з відповідним дублюванням у довідниках, на дорожніх вказівниках, – але без надання історичним назвам офіційного статусу (4) або ж пропонують спиратися у вирішенні цього питання на рішення органів місцевого самоврядування та згоду громади відповідного населеного пункту.

Крім того, відповідаючи на питання запропонованої анкети, експерти пропонували і власні варіанти розв'язання політико-правових проблем інтеграції кримських татар в українське суспільство.